

ПРОСПЕР МЕРИМЕ МАТЕО ФАЛКОНЕ

Превод от френски: Ерма Гечева, 1979

chitanka.info

Ако от Порто Векио тръгнете в северозападна посока към вътрешността на острова, ще се озовете на доста стръмен склон и след три часа ход по криволичещи пътеки, на места препречени от големи скални отломки или пресечени от урви, ще стигнете до гъсталак, който заема много обширно пространство: тук е царството на корсиканските овчари и на всеки, който е скаран с правосъдието. Трябва да знаете, че за да си спести торенето на нивите, корсиканският селянин подпалва част от гората: нищо, ако пламъците се разпространят повече, отколкото е необходимо; каквото и да става, той е сигурен, че ще получи добра жетва от земята, наторена с пепелта от дърветата, раснали на нея. След като ожъне класовете — сламата така си и изгнива, кой ще се трепе да я прибира, — неизгорелите коренища, останали в земята, следната пролет пускат много гъсти издънки, които само за няколко години избухват до седем-осем стъпки. Такъв буен гъсталак се нарича „маки“. В него растат разни видове дървета и храсти, смесени и преплетени, както дойде. Човек само с брадва може да си проправи път. А често се срещат такива гъсти и непроходими маки, че дори дивите овни не успяват да проникнат в тях.

Ако сте убили човек, идете в макито на Порто Векио и щом имате добра пушка, барут и куршуми, ще живеете спокойно; не забравяйте и едно кафяво наметало с качулка^[1], което служи за завивка и постеля. Овчарите ще ви дават мляко, сирене и кестени и няма да се боите от правосъдието, нито от роднините на убития, освен когато се наложи да слезете в града, за да си набавите бойни припаси.

Когато бях в Корсика през 18... година, Матео Фалконе живееше в една къща на половин левга от макито. Беше доста богат човек за този край; с доходите от стадата си живееше господарски, с други думи, без да прави нищо, докато овчарите, своего рода скитници, ги водеха на паша из планините. Когато го видях, две години след събитието, за което ще разкажа, стори ми се най-много на петдесет години.

Представете си нисък, но як мъж с много къдрави, черни като смола коси, орлов нос, тънки устни, големи живи очи и кожа като opakото на ботуш. Точността на стрелбата му се смяташе за необикновена дори в тази страна, където има толкова добри стрелци. Така например Матео никога не стреляше по див овен със сачми; но от сто и двадесет стъпки го поваляше с куршум в главата или в плешката,

по избор. Нощем си служеше с оръжието толкова добре, колкото и денем. За неговата ловкост са ми разказвали следния пример, който може да се стори невероятен, ако човек не е пътувал из Корсика. На разстояние осемдесет стъпки поставят запалена свещ зад хартия, голяма колкото чиния. Той се прицелва, после загасят свещта и след една минута в пълен мрак стреля и пробива хартията три от четири пъти.

При такова необикновено умение Матео Фалконе си бе спечелил голяма слава. За него казваха, че е колкото добър приятел, толкова и опасен враг. Впрочем той беше услужлив, раздаваше милостиня и живееше в мир с всички хора от околията на Порто Векио. Но разправяха, че в Кортте, откъдето беше жена му, се отървал доста грубо от някакъв съперник, който минавал за еднакво опасен в боя, както и в любовта; така или иначе, на Матео Фалконе приписваха един изстрел, който изненадал съперника му, докато се бръснел пред малко огледало, окачено на прозореца. След като историята позатихнала, Матео се оженил. Жена му Джузепа най-напред му родила три дъщери (което го вбесило) и накрая — син, когото нарекъл Фортунато, надежда на семейството, наследник на името. Дъщерите се задомили добре: при нужда баща им можел да разчита на камите и карабините на зетъвите си. Синът бил едва десетгодишен, но у него вече се забелязвали добри заложби.

През един есенен ден Матео излязъл рано с жена си, за да отиде да нагледа едно от стадата си, което пасяло на поляна сред макито. Малкият Фортунато поискал да отиде с тях, но поляната била доста далеч; пък и трябвало някой да остане да пази къщата; така че бащата отказал. По-нататък ще видим дали не се е разкалял за това. Матео бил потеглил преди няколко часа и малкият Фортунато се излежавал спокойно на слънце, гледал сините планини и си мислел как идната неделя ще отиде да обядва в града у вуйчо си, капорала^[2], когато пукот на огнестрелно оръжие изведнъж прекъснал мечтанието му. Той станал и се обърнал към равнината, откъдето идвал шумът. Последвали още изстрели на неравни промеждутъци и все по-близо; най-сетне на пътеката, която водела от равнината към къщата на Матео, изскочил човек с островърха шапка, каквито носят планинците, брадясал, дрипав; влачел се с мъка, подпирайки се на пушката си. Току-що бил ранен в бедрото.

Човекът бил разбойник^[3], през нощта тръгнал за града, за да си купи барут, но по пътя попаднал на засада, устроена от корсикански стрелци^[4]. След като упорито се защищавал, успял да се изтегли, преследван по петите, и стрелял, прибягвайки от скала на скала. Но между него и войниците оставало малко разстояние, а поради раната си не бил в състояние да стигне до макито, преди да го догонят.

Приближил се до Фортунато и му казал:

— Ти нали си синът на Матео Фалконе?

— Да.

— Аз съм Джането Санпиеро. Жълтите яки^[5] ме преследват. Скрый ме, не мога вече да вървя.

— Ами какво ще каже баща ми, ако те скрия без негово разрешение?

— Ще каже, че си постъпил добре.

— Кой знае?

— Бързо ме скрий, че идат.

— Почакай да се върне баща ми.

— Как ще чакам, дявол да го вземе. Та те ще дойдат след пет минути. Хайде, скрий ме или ще те убия!

Фортунато му отвърнал най-хладнокръвно:

— Пушката ти е празна, а в каркерата^[6] ти няма патрони.

— Имам кама.

— Ама можеш ли да тичаш бързо като мене?

И той скочил и застанал на известно разстояние от човека.

— Ти не си син на Матео Фалконе! Нима ще оставиш да ме заловят пред къщата ти?

Момчето, изглежда, се трогнало.

— Какво ще ми дадеш, ако те скрия? — попитало то и се приближило.

Беглецът бръкнал в кожената кесия, окачена на колана му, и извадил петфранкова монета, с която вероятно щял да си купи барут. Като видял сребърната пара, Фортунато се усмихнал, грабнал я и казал на Джането:

— От нищо не се бой.

И веднага направил голяма дупка в копата сено до къщата. Джането се сврял вътре, а момчето го покрило, като му оставило възможност да диша, но така, та никой да не може да се сети, че в

сеното е скрит човек. Освен това измислило чисто дивашка хитрост. Донесло котката с котенцата и ги настанило върху копата, та всеки да помисли, че сеното не е пипано скоро. После забелязало кървави следи по пътеката край къщата и ги посипало с прах; като свършило всичко това, преспокойно се излегнало пак на слънце.

След няколко минути пред вратата на Матео пристигнали шестима войници с кафяви униформи и жълти яки с един фелдфебел начело. Фелдфебелът бил далечен сродник на Фалконе. (Както е известно, в Корсика повече откъдето и да било и най-далечното родство се зачита.) Този фелдфебел се наричал Тиодоро Гамба; бил деен човек, от когото бегълците много се бояли, защото бил изловил не един разбойник.

— Добър ден, братовчеде — подвикнал той на Фортунато и се приближил до него. — Я, че си пораснал! Не видя ли преди малко оттук да минава един човек?

— Е, не съм висок колкото вас, братовчеде — отвърнало простодушно момчето.

— И това ще стане. Кажи, не видя ли да минава човек?

— Да съм видял да минава човек ли?

— Да, човек с островърхо калпаче от черно кадифе и дреха, извезана с червено и жълто.

— Човек с островърхо калпаче от черно кадифе и дреха, извезана с червено и жълто ли?

— Да, казвай бързо, няма какво да повтаряш въпросите ми.

— Тая сутрин пред къщи мина свещеникът, яздеше коня си Пиеро. Пита ме как е татко, а аз му казах...

— Хей, момче, ти нещо дяволуваш! Бързо казвай къде отиде Джането, него търсим; и съм сигурен, че той пое по тази пътека.

— Кой знае?

— Кой знае ли? Аз знам и знам, че ти си го видял.

— Човек, като спи, гледа ли кой минава?

— Ти не си спал, нехранимайко с нехранимайко! Изстрелите са те събудили.

— Толкова ли шум, мислите, че вдигат вашите пушки, братовчеде? Да видите татковата карабина как гърми!

— Дяволите да те вземат, поразнико проклет! Аз съм съвсем сигурен, че си видял Джането. Може да си го скрил. Хайде, другари,

вървете в къщата и вижте дали нашият човек не е там. Накрая той ходеше на един крак, а не е луд да се мъчи да стигне на куц крак макито. Пък и кървавите следи спират дотук.

— Ами какво ще каже татко? — захилил се Фортунато. — Какво ще каже, ако разбере, че сте влизали в къщата му, когато него го няма?

— Вагабонтино! — рекъл фелдфебелът Гамба и го хванал за ухото. — Знаеш ли, че мога да те накарам да запееш друга песен? Като те наложат двадесетина пъти със сабята, може да проговориш.

Но Фортунато продължавал да се хили.

— Баща ми е Матео Фалконе! — важно казал той.

— Ами знаеш ли, шмекерче, че мога да те заведа в Кортеле или в Бастия? Ще те сложа да спиш в килия, на слама, с вериги на краката и ще те пратят на гилотината, ако не кажеш къде е Джането Санпiero.

При тази смешна заплаха момчето се изкискало и повторило:

— Баща ми е Матео Фалконе!

— Господин фелдфебел — тихо казал един от войниците, — да не се скарваме с Матео.

Гамба явно не знаел какво да прави. Той тихо поговорил с войниците, които вече били претърсили цялата къща. Не било дълга работа, понеже колибата на корсиканеца се състои от една-единствена квадратна стая, а мебелировката — от маса, сандъци, пейки, ловни пособия и домакински съдове. В това време малкият Фортунато галел котката и сякаш се подигравал с обърканите войници и с братовчед си.

Един стрелец се приближил до копата сено. Видял котката, нехайно мушнал в сеното с щика и свил рамене, сякаш схващал, че прави нещо глупаво. Нищо не помръднало, а лицето на момчето не издало ни най-малко вълнение.

Фелдфебелът и войниците се чудели какво да правят; вече се взирали към равнината, сякаш били готови да тръгнат за там, откъдето били дошли, когато началникът, убеден, че заплахите не ще стреснат сина на Фалконе, решил да направи последен опит — да го склони с добро, с подаръци.

— Братовчедче — рекъл той, — ти ми изглеждаш будно момче! Далеч ще стигнеш. Само че си правиш лоша шега с мене; и ако не ме беше страх да не засегна Матео, щях, дявол да го вземе, да те отведа.

— Я виж ти!

— Ама като се върне братовчедът, ще му разкажа всичко и той ще те нашиба до кръв, задето ме излъга.

— Кой знае.

— Ще видиш... Затова по-добре... Хайде ако си добро момче, ще ти дам нещо.

— Пък аз, братовчедо, ще ви кажа нещо: ако още се бавите, Джането ще стигне до макито; и тогава ще ви трябват повечко такива хитреци като вас, за да го хванете.

Фелдфебелът извадил от джоба си един сребърен часовник, който струвал поне десет екю; и като забелязал, че очите на малкия Фортунато блеснали, поклатил часовника на края на желязната верижка и рекъл:

— Дяволче! Ще ти се да си окачиш на яката такъв часовник, нали? И да се разхождаш по улиците на Порто Векио като паун; хората ще те питат: „Колко е часът?“, а ти ще им казваш: „Винете на часовника ми.“

— Като порасна, вуйчо ми, капоралът, ще ми подари часовник.

— Да, ама синът на вуйчо ти вече си има часовник... е, вярно, не е толкова хубав, колкото тоя... Ама пък той е по-малък от тебе.

Детето въздъхнало.

— Е, братовчедче, не искаш ли да ти дам часовника?

Фортунато загледал часовника с крайчеца на окото като котка, на която показват цяло пиле. Тя сякаш усеща, че се подиграват с нея, и не смее да протегне лапа, даже от време на време извъръща око, за да не се поддаде на съблазънта; но се облизва и сякаш казва на господаря си: „Колко жестоко се шегуваши с мене!“

Все пак фелдфебелът изглеждал искрен, като показвал часовника. Фортунато не протегнал ръка, но му рекъл с горчива усмивка:

— Защо се подигравате с мене?

— Ей богу, не се подигравам. Само ми кажи къде е Джането и часовникът ще бъде твой.

По лицето на Фортунато се мярнала недоверчива усмивка; той вперил черните си очи в очите на фелдфебела и се опитал да прочете в тях доколко може да вярва на думите му.

— Да ми отнемат еполетите, ако не ти дам часовника извикал фелдфебелът, — но само при това условие! Ето, другарите ми са

свидетели, не мога да се отрека от думата си.

Докато говорел така, той все повече приближавал часовника до момчето и вече почти докосвал бледата му буза. Лицето на Фортунато издавало борбата, която ставала в душата му, между алчността и задълженията на гостоприемството. Голите му гърди силно се повдигали, сякаш щял да се задуши. А часовникът се клатушкарал, въртял се и от време на време докосвал носа му. Най-сетне дясната му ръка взела да се вдига към часовника: пипнал го с края на пръстите си и целият часовник изтегнал в ръката му, но фелдфебелът все пак не пускал верижката... циферблатът бил светлосин... кутията — току-що лъсната... на слънцето блестяла като пламък... Изкушението било прекалено голямо.

Фортунато вдигнал и лявата ръка и през рамо посочил с палец копата сено, на която се бил облегал. Фелдфебелът веднага разбрал. Пуснал верижката; Фортунато се почувствувал единствен притежател на часовника. Изправил се пъргаво като сърна и се отдалечил на десет крачки от копата, която войниците веднага взели да събарят.

Не след дълго видели, че нещо мърда в сеното и оттам се измъкнал окървавен човек с кама в ръка; но раната му била изстинала и не успял да се изправи на крака. Паднал. Фелдфебелът се спуснал и изтръгнал камата му. Веднага го вързали здраво въпреки съпротивата му.

Проснат на земята, омотан като товар дърва, Джането обърнал глава към Фортунато, който се бил приближал.

— Кучи сине!... — изрекъл по-скоро презрително, отколкото гневно той.

Момчето му хвърлило сребърната монета, която било получило от него, понеже чувствувало, че вече не я заслужава; но задържаният се направил, че не я вижда. Казал съвсем хладнокръвно на фелдфебела:

— Драги Гамба, не мога да вървя, ще трябва да ме носите до града.

— Преди малко тичаше по-бързо от сръндак — казал жестокият победител, — но бъди спокоен, толкова съм доволен, дето те пипнах, че ако трябва, и цяла левга ще те нося на гръб, без да се уморя. Нищо, другарю, ще ти направим носилка от клони и от твоето наметало; а в чифлика на Кресполи ще вземем коне.

— Добре — отвърнал задържаният, — сложете и малко слама върху тая ваша носилка, да ми е по-удобно.

Докато войниците се заловили кой да прави носилка от кестенови клони, кой да превързва раната на Джането, Матео Фалконе и жена му изведнъж се задали откъм завоя на една пътека на макито. Жената едва мъкнела огромен чувал с кестени, докато мъжът си вървял само с една пушка в ръка и друга, окачена през рамо; защото е недостойно за мъж да носи друго, освен оръжие.

Като видял войниците, Матео отначало помислил, че са дошли да го задържат. Но от къде на къде? Та нима Матео имал вземане-даване с правосъдието? Не. Той се ползувал с добро име. Както се казва, бил „порядъчен гражданин“, но нали бил корсиканец и планинец, а колко са корсиканците и планинците, които, ако се поровят в паметта си, няма да открият някоя дреболия — изстрел, удар с нож и други подобни глупости. Матео повече от всеки друг бил чист пред съвестта си, защото десет години вече не бил насочвал пушка към човек, но бил предпазлив, затова се приготвил здравата да се защитава, ако се наложи.

— Жено — рекъл той на Джузепа, — остави чувала на земята и се приготви.

Тя веднага го послушала. Матео ѝ дал пушката, окачена на рамото му, за да не му пречи. Заредил другата, която носел в ръка, и бавно тръгнал към къщата покрай дърветата, които ограждали пътя, готов при най-малката враждебна проява да се прикрие зад някой дебел ствол, откъдето спокойно да стреля. Жената вървяла по петите му и носела другата пушка и ловджийската чанта. Задачата на добрата домакиня в случай на бой е да зарежда оръжието на съпруга си.

А пък фелдфебелът се намерил в много неудобно положение, като видял как Матео се приближава стъпка по стъпка с пушка в ръка и с пръст на спуська. „Ако случайно Матео е роднина или пък приятел на Джането и реши да го защитава — помислил си той, — куршумите на двете му пушки ще стигнат двама от нас толкова сигурно, колкото ако пуснеш писмо на пощата, ами ако се прицели в мене, макар да сме роднини!...“

Така озадачен, той смело решил да пристъпи сам към Матео и като на стар познат да му разкаже какво се е случило, но краткото разстояние, което го деляло от Матео, му се сторило страшно дълго.

— Хей, стари приятелю, слушай — викнал той, — как си, драги? Аз съм Гамба, братовчед ти.

Без дума да каже, Матео се спрял и докато другият говорел, полекичка започнал да вдига дулото на пушката, така че в момента, когато фелдфебелът бил вече до него, тя сочела към небето.

— Добър ден, братко^[7] — казал фелдфебелът и му подал ръка. — Отдавна не съм те виждал.

— Добър ден, братко.

— Минавах оттука и се отбих да те видя, тебе и братовчедката Пепа. Днес много път бихме, но умората ни не отиде напразно, защото имаме добра sluка. Ей сега заловихме Джането Санпиеро.

— Слава богу! — извикала Джузепа. — Миналата седмица той ни открадна една дойна коза.

Тези думи зарадвали Гамба.

— Клетникът! Гладен е бил — рекъл Матео.

— Ама тоя проклетник като лъв се бори — продължил позасегнат фелдфебелът. — Уби ми един войник и не стига това, ами счупи ръката на ефрейтор Шардон, но няма значение, той е французин... После така се скри, че и дяволът не можеше да го намери. Ако не беше братовчедчето Фортунато, никога нямаше да го открия.

— Фортунато ли? — извикал Матео.

— Фортунато! — повторила и Джузепа.

— Да, Джането се беше скрил в оная копа сено, ама братовчедчето издаде хитрината му. Затова ще кажа на вуйчо му, капорала, да му изпрати за награда някакъв хубав подарък. И ще спомена неговото име и твоето в доклада си до главния прокурор.

— Дявол да го вземе! — тихо възкликнал Матео.

Отишъл при стрелците. Джането бил вече настанен на носилката, готов за тръгване. Когато видял Матео, придружен от Гамба, той странно се усмихнал; после се обърнал към вратата на къщата, плюл на прага и казал:

— Дом на предател!

Само човек, решил да умре, можел да се осмели да произнесе думата „предател“, свързвайки я с Фалконе. Един удар с кама, нямало нужда от втори, незабавно щял да заплати за обидата. Но Матео само се хванал за челото като съсипан човек.

Щом видял, че баща му пристига, Фортунато влязъл в къщата. Скоро се върнал с гърне мляко и с наведени очи го занесъл на Джането.

— Махай се! — извикал задържаният с гръмотевичен глас. После помолил един от войниците: — Другарю, дай нещо да пия.

Войникът му дал да пие от манерката си и разбойникът приел вода от човек, с когото малко преди се били стреляли. После помолил да му вържат ръцете така, че да бъдат кръстосани на гърдите вместо на гърба.

— Обичам да ми е удобно, като лежа.

Побързали да задоволят желанието му, после фелдфебелът наредил да тръгват, сбогувал се с Матео, който не му отговорил, и с бързи крачки потеглил към равнината.

Минали близо десет минути, преди Матео да си отвори устата да заговори. Детето гледало тревожно ту майка си, ту баща си, който, подпрян на пушката, го наблюдавал със сдържан гняв.

— Добре започваш! — най-сетне казал Матео със спокоен, но страшен глас за този, който го познавал.

— Татко! — извикало момчето през сълзи и се затекло да прегърне коленете му.

Но Матео му изкрещял:

— Назад! Да не си ме докоснал!

Детето спряло неподвижно на няколко крачки от баща си и изхлипало.

Джузепа се приближила. Тя тъкмо била забелязала верижката на часовника, която се подавала изпод ризата на Фортунато.

— Откъде имаш този часовник? — строго го запитала тя.

— Даде ми го братовчедът фелдфебел.

Фалконе грабнал часовника, с все сила го запратил връз един камък и го строшил.

— Жено — казал той, — от мене ли е момчето?

Кафявите страни на Джузепа почервенели до керемидено.

— Какво говориш, Матео! И знаеш ли на кого говориш?

— Добре, значи, това момче е първото от рода, което върши предателство.

Хълцанията и риданията на Фортунато се засилили, а Фалконе го гледал все така вторачено. Най-сетне тупнал с приклада на пушката в

земята, после я метнал на рамо, отново поел по пътя към макито и викнал на Фортунато да върви след него. Момчето се подчинило.

Джузепа се втурнала след Матео и го уловила за лакътя.

— Син ти е — рекла тя с разтреперан глас и вперила черните си очи в очите на мъжа си, сякаш за да прочете какво става в душата му.

— Остави ме — отвърнал Матео. — Аз съм му баща.

Джузепа целунала сина си и разплакана си влязла в колибата, паднала на колене пред образа на светата Дева и започнала горещо да се моли. В това време Фалконе извървял около двеста крачки по пътеката и спрял чак до един малък дол. Спуснал се в него. Опитал земята с приклада и тя му се сторила мека, лесна за копаене. Мястото изглеждало сгодно за онова, което бил замислил.

— Фортунато, върви при оня, големия камък.

Момчето направило, както му заповядал, после коленичило.

— Кажи си молитвите.

— Татко, татко, не ме убивайте!

— Кажи си молитвите — повторил Матео със страшен глас.

Заеквайки и хълцайки, момчето прочело „Отче наш“ и „Верую“. В края на всяка молитва бащата отговарял със силен глас: „Амин!“

— Тия ли само молитви знаеш?

— Татко, знам и „Богородице дево“, и литанията, която леля ме научи.

— Дълга е. Нищо.

Детето с гаснещ глас довършило литанията.

— Свърши ли?

— О, татко, смилете се! Простете ми, никога вече няма да правя така! Толкова ще се моля на братовчеда капорал, че той ще помилва Джането!

И продължило да говори; Матео заредил пушката, прицелил се и казал:

— Бог да ти прости!

Момчето направило отчаяно усилие да стане и да прегърне коленете на баща си, но не успяло. Матео стрелял и Фортунато се проснал мъртъв.

Без да погледне трупа, Матео се запътил към къщи да вземе лопата, за да погребее сина си. Едва изминал няколко крачки и срещнал Джузепа, която дотичала, разтревожена от изстрела.

— Какво стори? — извикала тя.

— Каквото трябваше.

— Къде е?

— В дола. Сега ще го погребат. Умря като християнин. Ще му направим панихида. Нека кажат на зет ми Тиодоро Бианки да дойде да живее при нас.

[1] Piloue. — Б.а. ↑

[2] Капорали са се наричали ръководителите на корсиканските общини по време на въстанието против феодалите. Понякога днес още наричат така човек, който благодарение на качествата, връзките и подчинените си упражнява влияние и известна власт над дадено пиеве — кантон. По стар обичай корсиканците се делят на пет каста: благородници (едни, от които са *magnifici*, а другите *signori*), капорали, граждани, плебеи и чужденци. — Б.а. ↑

[3] Тук думата е синоним на беглец. — Б.а. ↑

[4] Отряд, набиран за известно време от правителството в помощ на жандармерията. — Б.а. ↑

[5] По онова време стрелците носели кафява униформа с жълта яка. — Б.а. ↑

[6] Кожен колан, който служи за патрондаш и за портфейл. — Б.а. ↑

[7] *Vuon giomo, fratello* — обикновеният поздрав между корсиканци. — Б.а. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.